

TEMA BROJA

RANO UČENJE STRANIH JEZIKA

ENGLESKI DOMINIRA, NJEMAČKI NA DRUGOME MJESTU

■■■■■

Kad bi se najprije krenulo s učenjem njemačkog ili nekog drugog stranog jezika, a tek potom s engleskim, koji je dominantan strani jezik u svijetu, porasla bi motivacija učenika za učenje drugog i svakog sljedećeg stranog jezika. Kako sada stvari stoje, uvriježeno je uvjerenje da smo poznavanjem engleskoga učinili dovoljno i da ne trebamo učiti nijedan drugi strani jezik

|||||

NAPISAO Marijan Šimeg

Jedna od sastavnica identiteta modernog Evropljanina jest i svijest o tome da živi na kontinentu kulturnih i jezičnih raznolikosti. Odlučujuća je prepostavka za uspješno sporazumijevanje u Europi da što veći broj stanovnika govori što više stranih jezika te višejezičnost pripada temeljnim europskim vrijednostima, jer znatno pridonosi kulturnom pluralizmu, pogotovo zato što kao činitelj sporazumijevanja među narodima ne može biti zamjenjena dominacijom jednoga globalnog jezika – engleskoga.

Kako kaže dr. sc. Siegfried Gehrmann, voditelj Centra za europsko obrazovanje pri Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, višejezičnost je u Europi prepoznata kao ključna kompetencija svakog pojedinca koja mu povećava obrazovne šanse, olakšava profesionalni napredak i mobilnost te je preduvjet za očuvanje jezične raznolikosti u Europi, za višekulturnost, za sudjelovanje u demokratskim procesima i kulturi.

– Pristup znanju i međunarodnim obrazovnim institucijama, razumijevanje za kulturnu i jezičnu raznolikost Europe, ali i pristup europskom tržištu rada bit će svakom pojedincu olakšani ako već tijekom obvezatnog školovanja nauči najmanje dva strana jezika, a takva preporuka stoji u nekoliko dokumenata Europske unije. Jer, moramo se bolje poznavati, upoznavati druge kulture i običaje, razvijati snošljivost, suživot, međukulturalnu kompetenciju da bismo mogli funkcionirati i u lokalnoj zajednici, ali i na međunarodnoj razini kao građani svijeta. Stoga, bolje je što ranije krenuti s ranim učenjem stranih jezika. U Europskoj je uniji standard da svaki učenik

mora učiti najmanje dva strana jezika i svaka država tu preporuku može tumačiti i provoditi slobodno i na svoj način. Kad je riječ o ranom učenju stranih jezika, Hrvatska je uvela prvi strani jezik od prvog razreda osnovne škole prije više od četvrt stoljeća. I već se 15 godina borimo da drugi strani jezik bude obvezatan predmet, jer ako toga nema učenik će do kraja obvezatne škole naučiti samo jedan strani jezik, a onda nema ni govora o višejezičnosti. Naime, ne možemo funkcionirati u suvremenom životu bez poznавanja stranih jezika, jer engleski je važan kao jezik globalne komunikacije, ali ako želimo upoznavati druge kulture i narode onda treba učiti bilo koji strani jezik i učenicima treba kroz školski sustav nuditi što više jezika da ih uče – kaže Siegfried Gehrman.

PROCES DULJI OD ČETVRT STOLJEĆA

S ranim učenjem stranih jezika počelo se u Hrvatskoj još 1991. godine kada je pokrenut pilot-projekt u osnovnim školama i nekim dječjim vrtićima. Krenulo se tada ambiciozno i s puno elana, kako u osnovnim školama tako i u dječjim vrtićima. Danas je to već stabilan sustav koji traje više od četvrt stoljeća pa se može reći da se čak i u vrtićima u kojima to nije propisani dio kurikuluma provodi više od petsto verificiranih programa ranoga učenja stranoga jezika s djecom predškolske dobi, pa više od 70 posto djece u dobi od četvrte do šeste godine života, uključene u predškolski odgoj i obrazovanje, uči jedan strani jezik koji je integriran u cijelodnevni program ili kao kraći program izvan redovitog programa.

Prema riječima Andreje Silić, više savjetnice u Agenciji za odgoj i obrazovanje, u redovitim se programima uglavnom preferira situacijsko učenje, u kojima se dio vremena radi isključivo na stranom jeziku.

– U početku je to bila velika novost i djelatnici u vrtićima su se našli na otvorenom prostoru. Krenulo s orientacijom na situacijsko učenje, jer se nije moglo raditi kao klasičnu nastavu koja bi bila ograničena na određeno vrijeme i strogo propisane lekcije koje valja svladati. Najbolje je za djecu da imaju cijelodnevne aktivnosti na stranom jeziku. No, osnovni je problem imati odgojitelje koji su stručno osposobljeni za rad s djecom, ali i da jako dobro vrlada stranim jezikom. Već tada, zalagali smo se da sve te kompetencije odgojitelja moraju biti razvijane tijekom studiranja, a ne da završeni studenti dobiju samo golu matičnu struku bez nekih specijalizacija, bilo da je riječ o plesnoj ili dramskoj pedagogiji, stranom jeziku, glazbenoj kulturi, tjelesnoj i

ZA RANO UČENJE, ALI I SVAKU DRUGU FAZU UČENJA STRANOG JEZIKA NAJAVAŽNIJE JE JEZIK GOVORITI I SLUŽITI SE NJIME ŠTO JE VIŠE MOGUĆE. STOGA DVA SATA TJEDNO U POČETNOJ FAZI NIKAKO NIJE DOVOLJNO, JER DJECA NAKON NEKOLIKO DANA ZABORAVE ONO ŠTO SU NAUČILA. VEĆA SATNICA SIGURNO BI IM POMOGLA U LAKŠEM I KVALITETNIJEM USVAJANJU STRANOG JEZIKA I MOTIVIRALA IH NA UČENJE BAREM JOŠ JEDNOGA

zdravstvenoj kulturi i da u tome budu ekspertri koji mogu kvalitetno raditi s najmlađima. Propisana je i B2 razina poznавanja stranoga jezika za rad s djecom u vrtićima u programima ranog učenja stranog jezika, ali to je preniska razina.

Najvažnije je uspostaviti prirodnu situaciju u vrtiću da dijete može komunicirati s odgojiteljicom u svakoj situaciji od ulaska u vrtić, hranjenja, igre, presvlačenja. Tamo gdje je to ostvareno djeca usvoje jezik, spontano i prirodno komuniciraju u svim životnim

situacijama i za to odgojiteljice moraju biti puno osposobljenije od B2 razine poznавanja stranog jezika koja je razina gimnaziskog poznavanja jezika. Samo kvalitetno pripremljen odgojitelj može dobro odraditi taj posao. Čak bi i nastavnički fakulteti trebali imati strože kriterije pri upisima studenata i tražiti da budu spremni učiti, usavršavati se, specijalizirati u raznim područjima.

Odgojitelji koji su u četvrt stoljeća uključeni u rano učenje stranih jezika su visokomotivirani, puno se napravilo u vrtićima, jer se sve više vodi računa o potrebama djece i roditelja. Učinjeni su značajni pomaci, ali sve ovisi o pojedincima i ustanovama. I mislim da je veći problem u onim kraćim programima koje pokrivaju škole stranih jezika čiji kadrovi jesu educirani za poučavanje stranog jezika, ali nisu kvalificirani za rad s tako malom djecom. Još uvijek ostaje problematično pitanje kako uspostaviti vertikalnu učenja stranog jezika kad dijete izade iz vrtića – smatra Andreja Silić.

STRANI JEZIK „UBACITI“ I U DRUGE PREDMETE

Tamara Zobenica profesorica je francuskog jezika u OŠ Izidora Kršnjavoga u Zagrebu i predaje učenicima od prvog do osmog razreda. Prisjeća se vremena kad je prije 27 godina počeo projekt ranog učenja stranog jezika u 16 zagrebačkih osnovnih škola.

– Koncept je bio da se strani jezik uči kao i materinski pa smo imali pet sati nastave tjedno, radilo se svakodnevno i u malim grupama. Danas se to svelo na dva sata tjedno i to više nije to, jer se dijete nakon tri ili četiri dana ne može sjetiti nečega budući da na stranom jeziku ne komunicira svakodnevno. Počeli smo s francuskim jezikom koji je stalno bio prisutan,

stalno su učenici nešto radili, govorili, a to je jako važno. Metode rada u ranom učenju su drukčije, pa imamo obvezatnu lektiru na francuskom, čitamo i razgovaramo o književnim djelima, slušamo glazbu, gledamo francuske filmove, a sve zato da učenicima približim taj jezik, da uhvate njegovu melodičnost, ritam, da čuju naglaske i da ga prihvate. U razrednoj nastavi je sve slično situacijskom učenju, a uvijek nastojim povezivati nastavne sadržaje pa nakon što učenici na matematički svladaju zbrajanje do deset, to isto radimo i vježbamo na satu francuskoga, a održimo i sat tjelesne i zdravstvene kulture ili likovnog na francuskom i tako im jezik takoreći podvalimo, a da toga nisu ni svjesni.

Šteta je što je taj eksperimentalni zanos splasnuo jer nismo iskoristili tu početnu motiviranost učenika za učenje stranog jezika pa da im se ponudi i drugi strani jezik. To ne samo da obogaćuje svakog pojedinca novim znanjem jezika nego i spoznajama o državama, kulturama, običajima, da shvatimo da smo drukčiji i različiti, ali ipak jednako vrijedni, a osim toga strani jezik pomaže i u svladavanju materinskog jezika. Teško je raditi u grupama od 25 učenika, motivirati ih, zabaviti ih na nastavi, a pozivam i roditelje da surađuju tako da razgovaraju s vlastitim djetetom i propitkuju ga bez obzira na to što ne znaju francuski jezik, jer djetetu je važno da stalno govori na stranom jeziku, da pokazuje roditeljima što je naučilo.

Isto tako, šteta je da na nastavničkim fakultetima još uvijek ne postoji kolegij koji bi se bavio ranim učenjem stranog jezika, da još uvijek nisu razvijene metodike i za rano učenje i za učenje u predmetnoj nastavi pa i u srednjoj školi, jer to su tri međusobno vrlo različita segmenta obrazovne vertikale. Bilo bi dobro kad bi i učitelji razredne nastave vladali stranim jezikom barem toliko da ponekad mogu razgovarati s učenicima premda im ne predaju strani jezik, ali bi mogli u pojedinim prilikama i malo razgovarati, pomoći u pisanju zadaće ili u rješavanju sitnih problema. Za učenje stranog jezika važno je da grupe budu male, pa bih radile dvadeset minuta radila s desetoro učenika nego školski sat s njih 25, jer bih u 20 minuta puno više mogla napraviti i dati svojim učenicima – zaključila je Tamara Zobenica.

Viša prosvjetna savjetnica za engleski jezik Dubravka Kovačević smatra da je stanje u ranom učenju stranih jezika dosta dobro, čak bolje nego u većini europskih zemalja.

U RANOM UČENJU BOLJI OD MNOGIH EUROPSKIH DRŽAVA

– Uvijek je dvojba oko toga kad početi s ranim učenjem, a mi smo se odlučili za model od prvog razreda u kojem se više može poraditi na motivaciji djece iako ona već postoji. Naime, djeca vole nove stvari, roditelji su shvatili vrijednost poznavanja jednog ili više stranih jezika. Preporuka Europske komisije je da se uče dva pa čak i tri strana jezika, no i tu je zamka, jer se inzistira na relativno niskoj razini vladanja jezikom. U našem školskom sustavu imamo jedan redoviti strani jezik i drugi izborni, ali taj drugi nikako da postane redoviti. Značajan postotak djece uzima drugi strani jezik kao izborni predmet, a možda bi cijeli koncept bolje funkcionirao kad bi se najprije krenulo s učenjem njemačkog ili nekog drugog stranog jezika, a tek potom s engleskim, koji je dominantan strani jezik u svijetu i njega će učenici kad tad svladati i naučiti. Ako se krene s engleskim automatski pada motivacija za učenje drugog i svakog sljedećeg stranog jezika, jer se misli da smo poznавanjem engleskoga učinili dovoljno. U takvom bi scenariju vjerojatno svi učenici kao drugi jezik uzeli engleski i imali bismo na kraju osmog razreda učenike koji doista vladaju s dva strana jezika. No, cijeli je koncept otiašao u krivom smjeru, svi su se okrenuli engleskom jeziku što donosi štetu, jer je njemački jezik gotovo izumro u nekim područjima i županija poput Međimurske i Varaždinske, u kojima ga se po tradiciji učilo kao obvezatan predmet. Sad je na tim područjima jako malo škola u kojima je njemački jezik redoviti predmet, pa je sreća ako je u njima njemački barem izborni predmet – kaže Dubravka Kovačević.

Kad je riječ o učiteljima u ranom učenju stranog jezika, ovaj posao rade i učiteljice razredne nastave i profesori stranoga jezika. Zamisao je od početka bila da to rade učitelji razredne nastave koji imaju pojačani predmet strani jezik i Učiteljski fakultet je krenuo s takvim studijskim grupama.

– Rano učenje stranih jezika krenulo je možda malo prerano pa nije bilo dovoljno ta-

SLAĐANA DOMLADOVAC, ODGOJITELJICA I PROFESORICA RUSKOG I FRANCUSKOG JEZIKA, DV TRAVNO, ZAGREB

DJECA BI UČILA I TREĆI STRANI JEZIK DA IM GA PONUDIMO

Sranim učenjem francuskog jezika počeli smo 1993. godine i bio je najprije tečaj, a dvije godine kasnije postao cjelodnevni integrirani program, koji je situacijski orientiran i pokazao se kao najbolji za učenje stranog jezika u najranijoj dobi. Na stranom jeziku komunicira se s djecom od ulaska u vrtić, pozdrava, odlaganja odjeće i obuće i u svim situacijama i aktivnostima koje provodimo i uči se na isti način kao i materinski jezik. Tako djeca vrlo brzo uče jezik. Mi odgojitelji imamo plan koji treba realizirati, te neprestano osmišljavamo metode i načine kako učenje prilagoditi našim mališanima kroz igru, zabavu, pomoću raznovrsnog didaktičkog materijala, filmova, glazbe, slikovnica i kroz različite situacije tijekom dana približiti francuski jezik koji s njima govorimo barem dva i pol sata dnevno.

Prije šest godina željela sam motivirati roditelje i djecu da nastave s učenjem francuskoga, ali i da se istoj grupi učenika ponudi i engleski jezik pa od 2012. godine s kolegicom Romanom Rašić koja predaje engleski radim u takvoj grupi. Radimo u istom prostoru, u isto vrijeme i djeca su jako motivirana i zainteresirana za učenje i drugog stranog jezika. Da im ponudimo još jedan, vjerujem da bi ga prihvatile. Djeca se bez teškoća prebacuju u komunikaciju s engleskog na francuski jezik, a ako im nešto zapne govore na hrvatskom. Važno je da im je strani jezik ušao u uho i da su motivirani stalno nešto novo otkrivati i učiti. U našoj sobi smo uredili hrvatski, francuski i engleski kutić s pripadajućim igračkama i različitim materijalima. Smatram da učenje stranog jezika nije nikakva opasnost za materinski, jer kroz to se okrećemo vlastitom jeziku još i više, osvještavamo se o vlastitoj kulturi i okruženju u kojem živimo, a razvijamo i višekulturnost kroz sudjelovanje u eTwinningu, gdje razmjenjujemo informacije s drugim državama, upoznajemo različite jezike i kulture, običaje, upoznajemo drugu djecu i tako razvijamo neke vrijednosti kao što su suživot, snošljivost, prihvatanje različitosti. Surađivali smo tako s Francuzima, Grcima, razmjenjivali smo materijale, upoznavali se međusobno i puno smo napravili i za svoju i za našu djecu.

Imamo sjajnu suradnju s Francuskim institutom i Francuskom ambasadom, koji nam pomažu i potiču nas u radu, organiziraju stručna usavršavanja u zemlji i u Francusku, a vrtić nam osiguravaju i lektora koji je izvorni govornik. Vrijednost je ranog učenja stranih jezika da djeci na različite načine širim vidikom i pomažemo im da stvore višejezični identitet, ali ne nauštrb nacionalnog identiteta. Sudjelujemo na danim frankofonije, radimo dramske predstave i obilježavamo neke događaje, a nerijetko sve to radimo dvojezično, na engleskom i francuskom jeziku, kroz igru i djeci vrlo zanimljive aktivnosti. Većina djece nastavlja učiti francuski jezik i uspjeli smo u Osnovnoj školi Travno koja nam je u susjedstvu postići da imaju francuski jezik kao izborni predmet od prvog razreda pa naša djeca tu nastavljaju učenje jezika koji su zavoljeli u vrtiću.

VIŠE OD 70 POSTO DJECE U DOBI OD ČETVRTE DO ŠESTE GODINE ŽIVOTA, UKLJUČENE U PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE, UČI JEDAN STRANI JEZIK KOJI JE INTEGRIRAN U CJELODNEVNI PROGRAM ILI KAO KRAĆI PROGRAM IZVAN REDOVITOG

kvih kadrova i bilo je problema. S jedne su strane profesori njemačkoga postali viškovci u školama, a engleski su dijelom predaval i nestručni ljudi, jer profesora engleskog u to vrijeme jednostavno nije bilo. Možda se išlo i previše ususret željama roditelja koji su inzistirali na engleskom jeziku, a nije se sagledavalo posljedice udovoljavanja takvim zahtjevima. U proteklom vremenu stanje se značajno popravilo.

Kao slabu kariku vidim prijelaz iz predškolskog odgoja u razrednu nastavu, jer rano učenje stranog jezika u vrtiću nije uređeno kurikulumom i nema poveznice između spomenuta dva segmenta. Ne možemo ignorirati želju roditelja da im dijete što ranije počne učiti strane jezike, ali u predškolskom odgoju nisu sva djeca uključena u te programe i kad dodu u prvi razred tretira ih se kao da tek počinju učiti strani jezik. Slično je i s prijelazom iz osnovne u srednju školu, pogotovo s ostalim stranim jezicima, jer je teško organizirati nastavu i za početnike i za one koji nastavljaju učiti primjerice talijanski, španjolski pa čak i francuski i njemački. A to jedino ima smisla kako bi u učenju jezika napredovali, a ne se vraćali na početak nakon četiri godine učenja. Defekt je i motivacija učenika za drugi strani jezik kao izborni predmet jer se učeniku može dogoditi slabija ocjena koja onda ruši prosjek i smanjuje mogućnost upisa u željenu srednju školu pa i zato često odustaju od učenja drugog stranog jezika. Puno je još posla da se cijeli sustav uskladi i da funkcioniра na najbolji mogući način – zaključuje Dubravka Kovačević.